

Český svaz ochránců přírody

Český svaz ochránců přírody je největší ekologickou nevládní organizací v České republice. Organizace byla založena před 27 lety (zal. 1979). V současné době má 9300 členů (z toho 3200 dětí). V roce 2006 připadlo i sto let od vzniku Svazu okrašlovacího a ochranného, k jehož tradici se ČSOP hlásí.

Právní forma

ČSOP je dobrovolné sdružení fyzických a právnických osob s právní subjektivitou.

Struktura

Nejvyšším orgánem je sjezd, který se koná jednou za 3 roky. Ten zvolí Ústřední výkonnou radu (ÚVR), která je nejvyšším orgánem mezi sjezdy (27 členů). Dále je zvoleno sedmičlenné předsednictvo a předseda svazu. Kontrolní funkci zastává také sněmem volená Ústřední kontrolní a revizní komise (ÚKRK).

Svaz sdružuje 371 základních organizací (ZO), existují také regionální centra, která jsou v krajských městech. Velká část těchto ZO má právní samostatnost.

Cíle

Stanovy svazu uvádějí základní hlavní cíl: „Posláním Svazu je ochrana a obnova přírody, krajiny a životního prostředí, ekologická výchova a podpora trvale udržitelného života.“ Tato citace dobře vystihuje činnost Svazu. Příklady činnosti ukážou, jak konkrétně svaz tyto cíle naplňuje a jaké používá metody.

Příklady činnosti ČSOP

OCHRANA BIODIVERZITY

Široká škála činností od mapování výskytu různých vzácných organismů přes ochranu a zlepšování jejich životních podmínek až po údržbu a záměrné vytváření celých biotopů je tradiční součástí činnosti svazu

NAUČNÉ STEZKY

Naučné stezky jakožto vhodný nástroj přiblížení ochranné a místopisné problematiky široké veřejnosti (a také prezentace vlastní činnosti) buduje ČSOP již od svého vzniku - tedy od počátku 80. let. V současné době subjekty ČSOP provozují či spoluprovozují kolem 80 naučných stezek.

PRÁCE S DĚTMI A MLÁDEŽÍ

Při ČSOP funguje Sdružení mladých ochránců přírody. V roce 2004 bylo registrováno 134 kolektivů s celkem 3500 členy. V rámci jejich činnosti jsou organizovány různé tábory, víkendové pobyty, brigády, vědomostní či literární soutěže.

MÍSTO PRO PŘÍRODU

Program Místo pro přírodu podporuje vznik a rozvoj pozemkových spolků. V roce 2004 pracovalo celkem 37 akreditovaných pozemkových spolků. Pozemkové spolky jsou neziskové organizace, pečující o cenné přírodní a historické lokality na základě jejich vlastnictví či dlouhodobého právního vztahu k nim

NÁRODNÍ SÍŤ STANIC PRO HANDICAPOVANÉ ŽIVOČICHY

V roce 2004 bylo do 27 zařízení Národní sítě stanic pro handicapované živočichy přijato 8 095 zvířat, což je o 600 jedinců více než v předešlém roce. V rámci záchranných transferů bylo z ohrožených lokalit přeneseno více než 83 000 jedinců.

EKOLOGICKÁ VÝCHOVA VEŘEJNOSTI

Výchovné působení na veřejnost je nedílnou součástí prakticky všech svazových aktivit. Nicméně speciálně pro účely systematického působení na veřejnost zřizují články ČSOP svoje ekocentra. Existuje 41 ekocenter.

Ekocentrum ČSOP působí na veřejnost především těmito aktivitami:

- pořádá veřejně přístupné akce, soutěže, kampaně
- organizuje terénní exkurze, přednášky, výstavy, semináře
- informuje o odborných programech ČSOP
- radí veřejnosti v otázkách týkajících se přírody a životního prostředí
- podává aktuální informace o stavu životního prostředí v regionech

UKLIĎME SVĚT

Akce Uklidme svět (Clean Up the World), konaná pod záštitou Programu OSN pro životní prostředí UNEP. Skupiny dobrovolníků sbírají v určité dny odpadky v přírodě.

ŽIVÁ ZAHRADA

Projekt chce naučit majitele a uživatele zahrad, aby nezapomínali na sousedy z živočišné říše a snažili se zahrady před nimi neuzavírat.

Metody práce

Část aktivit Svazu je založená na dobrovolnické práci. ČSOP nepořádá ani se většinou neúčastní veřejných demonstrací či happeningů. Její veřejné akce mají zásadně vzdělávací charakter.

Všeobecná informační periodika

ČSOP vydává celou řadu publikací a periodik. Existuje celá řada knih a brožur na témata, kterými se Svaz zabývá. Jako pravidelná periodika, uvádějí internetové stránky:

Krása našeho domova – členský časopis Českého svazu ochránců přírody – vychází 2 x ročně
Veronica - ekologicko-kulturní časopis - vychází 6x ročně

Vnitřní fungování

Svaz si zakládá na své demokratičnosti a snaze zapojit do rozhodování co nejvíce svých členů. Snaží se o decentralizaci moci. Předseda ani předsednictvo nemá příliš velkou moc a navíc jejich rozhodnutí musí schválit ústřední rada. Kromě veřejných periodik, vydává Svaz i vnitřní elektronický informačník „Depeše ČSOP“, který je určený pro členy. Členové Svazu mají také nárok na tzv. Zelenou kartu. Program Zelená karta podporuje u členů ČSOP zájem o přírodní a kulturní hodnoty České republiky, pomáhá rozvíjet a upevňovat členskou základnu a rozšiřuje komunikaci mezi ČSOP a jinými organizacemi. Držení karty je spojeno s různými výhodami, jako jsou některá přednostní práva či slevy.

Financování ČSOP

Centrála ČSOP má roční obrát kolem 20 mil. Kč. Z výročních zpráv nelze poznat detailně, jaká je přesná struktura zdrojů financování. Nicméně je malá část peněz plyne organizaci z členských příspěvků. Největší část je z grantů českých ministerstev. Zvláště Ministerstva životního prostředí.

Jednotlivé ZO a i Sdružení mladých ochránců přírody mají vlastní rozpočet. Nicméně struktura příjmů je podobná, většina jde ze státní kasy. Část peněz jde z nadací a část jako firemní dary.

ČSOP se nebrání spolupráci s komerčními firmami, důkazem je nejnovější spolupráce s firmou RWE. Depeše ČSOP uvádí: „*Dne 10.2. 2007 schválila ÚVR ČSOP smlouvu s firmou RWE Transgas Net, s.r.o. Předmětem spolupráce je interpretace přírodního dědictví v ČR formou zpřístupnění a označení vybraných lokalit takovým způsobem, který nebude narušovat přírodu a umožní návštěvníkům získat o území základní informace. V praxi se bude jednat o naučné tabule, stezky, chodníky a další drobné terénní stavby.*“

Není však nikde uvedeno, jak vysoká je částka, kterou RWE poskytne.

Dalšími partnery poskytující finanční podporu (výroční zpráva r. 2004) jsou: Česka spořitelna a.s., Lesy České republiky, s. p., Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, Nadace C.S. Mott Foundation, Státní fond životního prostředí České republiky, Nadace partnerství.

Kritika

Vzhledem ke svému zaměření a metodám není ČSOP terčem ostrých antiekoických kritik. Jejich činnost je společností vesměs pozitivně vnímána (pokud je tedy vůbec nějak vnímána). Kritika z řad „anti-ekologů“, známých firem jako je prezident Klaus, ministr Říman či novinář Brezina nelze brát vážně. Nicméně i pro ně je ČSOP nejméně nebezpečnou formou ekologické organizace, neboť se soustřeďuje na ochranu přírody a nesnaží se tolik mluvit do společenských a ekonomických oblastí!

ČSOP může být kritizována, že je málo politická a málo radikální. Jedná se o masovou organizaci s nadstandardní spoluprací se státem a toto radikalitu vylučuje. Občas se také mluví o tom, že je organizace příliš byrokratická. Nebo také o klientelismu, kdy představitelé ČSOP jsou finančně a personálně napojeni na státní správu. Toto je také jeden z důvodů, proč ČSOP nejde do konfliktních kauz se státní či místní správou, neboť ne často na ní finančně závislá. Důvod k těmto spekulacím mohl být také osoba bývalého ministra ŽP L.Ambrozka, který byl předsedou předsednictva ČSOP. V roce 2005 vyšel v časopise Týden kritická reportáž o ČSOP, které se těmito spekulacemi investigativně zabývala. (*Michal Komárek: OKRAŠLOVACÍ MAFIE Reflex 21/2005*). Autor uvádí, že většina vysokých státních úředníků v oblasti ŽP je členem ČSOP a to je ideálním polem pro klientelismus, prosazování skupinových zájmů a korupci. Dále pak: „*Členství ve svazu má v oboru roli srovnatelnou s významem stranické knížky za minulého režimu. Výrazně usnadňuje cestu k významným funkcím ve státní správě a ochraně přírody*“

Dalším kritickým bodem je „komunistická“ historie ČSOP. Zatímco většina ekologických NNO byla založena až po převratu, Svaz fungoval v té době již 10 let a tudíž se musel určitým způsobem zaplést s totalitním režimem.

Otevřená otázka

Jaké bylo postavení ČSOP za komunismu, může být na to hrdá?

Zdroje informací

Oficiální internetové stránky ČSOP

<http://www.csop.cz/>

Výroční zpráva 2004

<http://www.csop.cz/tiskoviny/doc/vyrocka04.pdf>

ČSOP – 25 let činnosti

<http://www.csop.cz/doc/aktuality/brozura25let.pdf>

Okrašlovací mafie

<http://www.reflex.cz/Clanek19892.html>